№ 148 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 25 **1890** ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 25 № 148

ՏԱՍՆ ԵՒ ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարեկանը 6 րուբ. Առանձին համարները 7 կոպէկ։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ». կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԱՌԱՋԻԿԱՅ 1891 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ

„ՄՇԱԿ"

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

կը հրատարակվի Թիֆլիսում, նոյն ոգիով և նոյն պրոգրամով, [illegible] ՀԱՍՑԷՆԵՐ.

«ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը 10 րուբլի է, կէս տարեկանը 6 րուբլի.

Գրել «ՄՇԱԿԻՆ» կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ ([illegible]).

[illegible] «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція газеты «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից. Tiflis, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

Յայտարարութիւններ ընդունվում են թէ հայերէն, թէ ռուսերէն և թէ օտար լեզուներով, բառին վճարվում է 2 կոպէկ.

«Մշակի» առաջին երեսի վրա մասնաւոր յայտարարութիւններ չեն տպագրվում, այլ տպագրվում են միմիայն՝ լրագիրների յայտարարութիւնները, մահացուցակները և պաշտօնական հաստատութիւնների յայտարարութիւնները, որոնց համար կրկնակի է վճարվում։ Մահացուցակի տպագրելը առաջին երեսի վրա արժէ 4 րուբլի, իսկ չորրորդ երեսի վրա՝ 2 րուբլի։

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ինչ է մեր բարեգործական ընկերութիւնների կոչումը.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Չորս քոյրեր. Նամակ Մօսկվայից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Դէպի Ֆրանսիա. Արտաքին լուրեր. —ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ. — ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. —ԲՕՐՍԱ.— —ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Կիրակեայ դպրոցների անհրաժեշտութիւնը։

ԻՆՉ Է ՄԵՐ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿՈՉՈՒՄԸ

Շատ տարի սրանից առաջ մենք անդադար կրկնում էինք, որ անհրաժեշտ է հիմնել մեզանում բարեգործական ընկերութիւն, որպէս զի բարեգործութիւն անելը չը թողնվի մասնաւոր անձանց կամքին, այլ կենտրոնացած լինի մի կազմակերպված բարեգործական ընկերութեան ձեռքում։

Հիմնվեցան ոչ թէ միայն մի հատ, այլ երկու հատ բարեգործական ընկերութիւններ Թիֆլիսում՝ ընդհանուր կովկասեան Հայոց բարեգործական ընկերութիւնը և Հայուհեաց բարեգործական ընկերութիւնը։

Սակայն ի՞նչ ենք տեսնում. աղքատները անթիւ անհամար գալիս գնում են, մըտնում են դարձեալ մասնաւոր տներ և ողորմութիւն են խնդրում։ Եւ ուշադրութիւն դարձրէք որ սրանք ոչ թէ փողոցի հասարակ մուրացկաններն են, այլ որ և է դաղլթական, որ և է պանդուխտ, որ և է ինտելիգենտ, թէև աղքատ՝ կին, աղջիկ, տղայ....

Դիմում են մասնաւոր տները,—նրանց չեն օգնում. դիմում են առաջնորդարան,—նրանց չեն օգնում. դիմում են կուսանոց,—նրանց չեն օգնում. դիմում են բարեգործական ընկերութիւն,—նրանց չեն օգնում. դիմում են միւս բարեգործական ընկերութիւն,—նրանց չեն օգնում։

Եւ յանկարծ, երբ ոչ մի տեղից օգնութիւն չէ ստանում ողորմելի պանդուխտ կինը կամ մարդը,—լսվում է որ թշուառը մեռել է աղքատութիւնից և սովից։

Եւ երբ որ դիմում էք բարեգործական ընկերութիւններից մինին, կամ միւսին, հարցնելով թէ ի՞նչ է արդեօք ձեր կոչումը, ի՞նչ է ձեր գործունէութեան շըրջանը, ի՞նչ է ձեր գոյութեան նպատակը,—ձեզ պատասխանում են. „մեր գոյութեան նպատակն է հիմնել դպրոցներ, օգնել դպրոցներին և աղքատ աշակերտներին։“

Ուրեմն աղքատներ, որոնք աշակերտներ չեն, կատարեալ իրաւունք ունեն սովից մեռնելու, առանց կոպէկի չափ օգնութիւն ստանալու մեր բարեգործական ընկերութիւններից՝ ոչ փողով, ոչ դեղերով, կամ որ և է մթերքով....

Ճշմարիտ չենք հասկանում. մի՞թէ միայն մայր-գումար կազմելը և այդ գումար անդադար մեծացնելն է մեր բարեգործական ընկերութիւնների նպատակը։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՉՈՐՍ ՔՈՅՐԵՐ

Զմիւռնիայից Կ. Պօլիս, Կ. Պօլսից Օդէսա, Օդեսայից Մօսկվա, Մօսկվայից Պետերբուրգ.—ահա թէ ուր գցեց աղքատութիւնը և անօգնական վիճակը այն թշուառ չորս քոյրերին, որոնց մասին «Մշակի» անցեալ համարներից մէկում առիթ ունեցանք հաղորդելու։

Բայց, ի հարկէ, Մօսկվայում նրանց չը ճանաչեցին, Պետերբուրգում նրանց վրա ուշադրութիւն չը դարձրին, և հեռու հիւսիսից, անտէր և անտիրական կանայք դիմեցին հարաւ—Կովկաս։

Քաղց, ծարաւ, վիրաւորանք—ահա այդ չորս քոյրերի բաժինը, որոնք դեռ հայրական տան մէջ ուխտել էին իրանց նուիրել եկեղեցուն և կոյս լինել։

Իբրև կոյսեր, նրանք դիմեցին Շուշի, որովհետև նրանց ասել էին, թէ Շուշի կայ մի կուսանոց, ուր պատսպարան կարելի է գտնել։ Պատսպարանի փոխարէն Շուշու կոնսիստորիան տուեց այդ դժբաղդների ձեռքը մի թուղթ և ուղարկեց նրանց Թիֆլիսի կոնսիստորիային։

Քաղցած, մերկ, Ղարաբաղից Վրաստան եկան, և ընկան բազմամարդ Թիֆլիսի փողոցները։

Նախ բարեգործները փոխանակ փող, հաց, և ապաստարան տալու, նրանց ցոյց տուին խմբագրատան ճանապարհը։

«Մշակի» մէջ մի քանի խօսք ասելով դրանց անօգնական վիճակի վրա, առաջարկեցինք, որ դրանց օգնեն՝ կամ Թիֆլիսի կոնսիստորիան, կամ Թիֆլիսի կուսանոցը, կամ բարեգործական ընկերութիւնները։

Բայց ամենքն էլ լուռ մնացին։

Հաւլաբարում, Մաչաբէլսկայա փողոցում, մի խոնաւ, մութ և սառն ներքնայարկի մէջ միմեանց վրա թափված, իրանց սև օրն էին ողբում։ Նրանց ոչ գործ տուող կար և ոչ հաց։

Դուրսը սառնամանիք, ներսը ցուրտ և խոնաւ։ Ոչ հաց կայ և ոչ փող։ Մի օր դիմացան, երկու օր դիմացան։ Բայց աւելի չը դիմացան։ Քոյրերից մինը մահամերձ հիւանդացաւ։ Պատահմամբ բարի մարդկանցից մինը բժշկին խմաց տուեց։ Եկաւ բժիշկը,—բայց փոխանակ դեղ տալու, ասեց. «վերցրէք այս փողը և հաց առէք, ու կերէք»։

Բայց արդէն ուշ էր։ Բժշկի գնալու երկրորդ օրը քաղցած և սառած հիւանդը մեռաւ։

Ով պիտի թաղի նրան, ինչով պէտք է թաղել նրան.... Ասենք թէ մի կերպով կը թաղվի։ Այս աշխարհում թաղելն աւելի հեշտ է, քան թէ ապրելը....

Բայց ո՞վ պիտի ապրուստ տայ կենդանի մնա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԿԻՐԱԿԵԱՅ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏՈՒԹԻՒՆԸ

Բագուն, նաւթային թագաւորութեան այդ մայրաքաղաքը, ունի շատ գործարաններ, ուր բանում են հազարաւոր մշակներ։ Բացի մշակներից, Բագւում կան շատ և շատ զանազան արհեստաւորներ — երկաթագործներ, ներկարարներ, դերձակներ, կօշկակարներ և այլն։ Դրանք ամենքն էլ, եկած լինելով գլխաւորապէս գիւղերից և յետ ընկած քաղաքներից, կազմում են, դրեթէ առանց բացառութեան, անգրագէտների մի ահագին բազմութիւն։ Ուսումը, գրագիտութիւնը դրանց, ինչ ասել կուզէ, խիստ հարկաւոր է։ Կեանքը իւրաքանչիւր քայլափոխում անողորմ կերպով այդ է պահանջում. իրանք մշակները, արհեստաւորները քիչ չեն զգում իրանց պակասութիւնը և անգրագիտութեան կորստաբեր հետևանքները։

Այդ կողմից աւելորդ չենք համարում յիշատակել իրականութիւնից վերցրած հետևեալ փաստերը։ Մեզ հարևան ապրում է մի գիւղացի, որ Բագու եկել է վաղուց և մինչև այժմ կատարել է զանազան պաշտօններ գործարաններում, գրասենեակներում. մի տարի է, որ նա անգործ է։

—Ինչո՞ւ նոյն գործարաններում պաշտօն չես խնդրում, միթէ ամբողջ տարվայ ընթացքում մի տեղ չէ բացվում, հարցնում են նրան։

—Բացվելը, բացվում է, բայց բանը նրանումն է, որ առաջ գրել-կարդալ չէր պահանջվում և ես միշտ տեղ էի գտնում. այժմ ամենավերջին ծառայողից, նոյն իսկ պահապանից գրել-կարդալ են պահանջում, իսկ ես անգրագէտ եմ։

Երբ մտածում էք, թէ քանի քանի առողջ և աշխատութեան համար ջան տուող տղամարդիկ մնում են անգործ, ենթարկելով չքաւորութեան իրանց ամբողջ ընտանիքը, որովհետև գրել-կարդալ չը գիտեն, երբ մտածում էք թէ քանի քանի երիտասարդ ոյժեր, չիմանալով գրագիտութիւն, ստիպված են բաւականանալ ստոր պաշտօններով, մինչդեռ նրանք իրանց մտաւոր և բարոյական ոյժերով ընդունակ են աւելի օգտաւէտ ասպարէզում գործելու, այն ժամանակ աւելի և աւելի էք հասկանում, թէ հասարակ գրագիտութիւնը, որը ո՛չ թէ տարիներում, այլ ամիսներում կարելի է ձեռք բերել, ինչ ահագին զէնք է ներկայացնում գոյութեան կռւի մէջ։

Հետևեալ դէպքը գուցէ աւելի խրատական է։ Մի օր գնում եմ Սև-Քաղաք մի ընկերոջ մօտ. ճաշելուց և հարկաւոր այցելութիւնները կատարելուց յետոյ. միասին վերադառնում ենք տուն և սկսում խօսել դէսից-դէնից։ Ներս է մտնում մի գիւղացի երիտասարդ և յանձնում ընկերոջս մի ինչ որ տետրակ. գիւղացի արհեստաւորի գնալուց յետոյ, նա դառնում է ինձ, ասելով «դա ղարաբաղցի մի տղայ է, որի հետ, 2 տարի առաջ, մօտ 6 ամիս գիշերները երբեմն երբեմն պարապում էի գրել-կարդալ սովորեցնելով։ Ես, հպարտանալով չեմ ասում, կցորդեց նա, պարապեցի ձրի, որովհետև դա մի վերին աստիճանի չիտակ և ազնիւ տղայ է. այժմ նա միայն ազատ կերպով կարողանում է կարդալ և սիրում է ընթերցանութեամբ զբաղվել, իր անգրագէտ ընկերների հետ. կամենում ես գնանք նրանց սենեակը. գնացինք։ Կեղտից սևացած սեղանի շուրջ բոլորած նստած են չորս երիտասարդ արհեստաւորներ, որոնցից մէկը—մեր ծանօթը—կարդում, իսկ միւսները ուշադրութեամբ լսում են։ Սովորական ողջոյնը տալուց յետոյ, ընկերս հարցնում է։

—Գիրք էք կարդում։

—Այո՛, պատասխանում է ընթերցողը։

—Լա՞ւ գիրք է, վրա եմ բերում ես։

—Օ՛ շատ լաւ, պատասխանում է ծիծաղկոտ դէմքով ունկնդիրներից մէկը.—Ափսոս որ առաջ կարդալ չը գիտէի։

—Հալա դու հիմի էլ է գիտես. իսկ մենք որ այժմ էլ չը գիտենք, վրա բերեցին միւսները վշտացած կերպով։

Գրել-կարդալու ձգտումը ահագին է ամբոխի մէջ։ Եւ հազարաւոր են այն փաստերը, որոնք բարձրաբարբառ ապացուցանում են կիրակեայ դպրոցի անհրաժեշտութիւնը Բագւում։

Բագուի ո՞ր մշակը, ո՞ր անգրագէտ արհեստաւորը սրտի խոր-խոր զգացմունքներից, հոգու բոլոր անկեղծութեամբ չի կարդայ «անգրագէտի» թանգագին խօսքերը.

Երբէք մէկին չեմ նախանձում ես աշխարհի երեսին,
Միայն, գրագէտ դուք պարոններ, նախանձում եմ ձեր բաղդին.
Ա՛խ, գթացէք գեղջուկ որբիս, մի լաւութիւն միայն արէք—
Տուէք մի թերթ ինձ ճերմակ թուղթ, մի փետուրէ գրիչ տուէք,
Եւ ինձ գրել սովորեցրէք, սովորեցրէք լաւ, շուտով,
Որ գրիչս կայծակից էլ արագ թռչէ գրելով,
Որ պատմելով թղթի վրա, ես ձեզ ցոյց տամ ամեն բան
Ես անգրագէտ, ես անուսում եմ.... սովորցրէք, պարոններ։

Ուրեմն, ինչպէս պէտք է սովորեն գրագիտութիւնը Բագուի հազարաւոր անգրագէտ մշակները, արհեստաւորները, որոնք, լինելով գլխաւորապէս պատանի-երիտասարդներ, կազմում են ժողովրդի թարմ և հետևապէս ամենաթանգագին ոյժը։ Մասնաւոր ուսուցիչներ վարձել նրանք չեն կարող—նիւթական միջոցները չեն ներում։ Բացի դրանից շաբաթվայ վեց օրը դրանք զբաղված են գործով։ Պարզ է, որ դրանք կարօտութիւն ունեն կիրակեայ դպրոցի, ուր ուսումը կը լինի ձրի և կիրակի օրերը։

Կիրակեայ դպրոցները գոյութիւն ունեն վաղուց և մեզանից աւելի քաղաքակրթված երկիրներում, որտեղ նրանք ծառայում են երկու նպատակին. նախ՝ անգրագէտներին գրագիտութիւն են սովորեցնում և երկրորդ՝ տարրական դպրոցների աւարտողներին ընթերցանութեան համապատասխան նիւթ մատակարարելով, թոյլ չեն տալիս ստացած տարրական ուսումը մոռանալու։ Կիրակեայ դպրոցների երկու նպատակներն էլ մեզ համար համակրելի են, բայց որովհետև մենք հայերս սովոր ենք միշտ գործը աւելի մեծից, բարդից սկսել և ակամայ զանազան խոչընդոտների հանդիպելով, թողնել գործը կիսատ, ուստի աւելի նպատակայարմար ենք համարում ամերիկացիների եղանակը—սկսել փոքրից։ Թող Բագուի կիրակեայ դպրոցը ծառայէ միայն մի նպատակի—անգրագէտներին գրել-կարդալ և հաշւել սովորեցնէ հայոց և ռուսաց լեզուներով. առ այժմ այդ էլ բաւական է։

Ասեցինք, որ կիրակեայ դպրոցում ուսումը պէտք է լինի անպատճառ ձրի։ Ապա ո՞վ պէտք է հոգայ դպրոցի ծախսը—սենեակների քրէհը, ուսուցիչների վարձատրութիւնը, դասական պիտոյքները.... Օգնութեան պարտաւոր է հասնել,

ցած դժբաղդ երեք քոյրերին, ով պիտի պաշտպանէ ցրտից և քաղցից:

Դրանց վրա յոյս դնելով, մարդիկ իրանց ձեռքը գրպանը չեն տանում: Բարեգործական ընկերութիւններն էլ նրանց չեն օգնում, չեն հոգում. ինչ պիտի լինի խեղճ կանանց վիճակը: Ում գիտեն, ուր գնան:

Ողորմութիւն արէք, տնտուն անտէր աղքատին:

Խ. Մ.

ՆԱՄԱԿ ՄՕՍԿՎԱՅԻՑ

—

Դեկտեմբերի 15-ին

Ներկայ դեկտեմբերի 13-ին, առաւօտեան 4 ժամին՝ երկարատև հիւանդութիւնից յետոյ վախճանվեց հայոց պայծառ աստղերից մինը՝ հռչակաւոր գիտնական Մկրտիչ Էմին:

Իսկ այսօր, ամսիս 15-ին, Մօսկվայի մեր հայ հասարակութիւնը կատարում է Նրա յուղարկաւորութեան և թաղման տխուր հանդէսը: Առաւօտեան 10 ժամին դագաղը հանգուցեալի Նրշխարներով դուրս բերելով բնակարանից, տարան հայոց եկեղեցի, ուր խուռն բազմութիւն ժողովրդի սպասում էր բազմաթիւ պսակներով: Հագիւ դագաղը դրին բարձր պատուանդանի վրա, եկեղեցու մէջտեղում, մին էլ տեսնես մի րոպէում ծածկվեց Նա չքեղ և գեղեցիկ պսակներով: Ցիշենք մի քանիսը միայն. Նախ և առաջ Լազարեան ճեմարանից, որը պ. վերատեսուչ Քանանեանցի յանձնարարութեամբ դըրեց դագաղի վրա պ. Խ. Ցովհաննիսեան, ընկերակցութեամբ պ. Աթթայի (ուսուցիչ արաբ. լեզուի), Աստվմեանի (աշակերտ XII դաս.), Մօսկվայի կայսերական Հնագիտական ընկերութեան կողմից՝ վերջնիս Նախագահ կոմսուհի Ուվարօվա. Բնագիտական-մարդաբանական ընկերութեան կողմից—պրօֆ. Վ. Միլլեր. «Մշակի» խմբագրութեան կողմից, պ. Գ. Արծրունու յանձնարարութեամբ—Խ. Ցովհաննիսեանց: Բացի դրանցից հետևեալ պսակներն էին՝ Նոր-Նախիջևանի Արուեստաւորաց ուսումնարանից, Ռաֆ. Պատկանեանի յանձնարարութեամբ, Մօսկվայի հայ վաճառականներից, Լազարեան ճեմարանի վերատեսուչ պ. Գ. Քանանեանցից, նոյն ճեմարանի Նախկին պրօֆ. վրաց լեզուի պ. Իլ. Օքրօմճէդէլօվ-Սերեբրեակօվից, պ. Գր. Խալաթեանցից, հանգուցեալի յարգողներից, Մօսկվայի համալսարանի հայ ուսանողներից և այլն: Այդ բոլոր պսակների թանգագին ժապաւէնի վրա ոսկի և արծաթէ տառերով գրված էին, թէ այս ինչ պսակը ումից է: Պսակները մեծ մասամբ մետալից էին:

Պատարագից յետոյ, որի ժամանակ երգում էր Լազարեան ճեմարանի աշակերտների երգեցիկ խումբը, երեք դամբանական ճառեր խօսվեցան. մէկին արտասանեց պ. Գր. Խալաթեանց, միւսը՝ պ. Ս. Մամիկոնեանց և երրորդը՝ աւագ քահանայ Տէր-Ղուկասեանց, որ առաջինը կարդաց իր ճառը: Պ. Գր. Խալաթեանց Նկարագրեց մեզ հանգուցեալ Մ. Էմինի կենսագրութիւնը, նրա դաստիարակութիւնը, ուսումն Լազարեան ճեմարանում, մատուցած ծառայութիւնը նոյն տեղում և ռուսաց V-որդ գիմնազիայում, ուսումնական գրաւոր երկասիրութիւնները: Պ. Ս. Մամիկոնեան խօսեց հանգուցեալի ընդհանուր Նշանակութեան մասին մեր գրականութեան համար և ի միջի այլոց չեշտեց հետևեալ հանգամանքի վրա. մեր անմոռանալի ուսումնականը իր մայրենի լեզուն ուսումնասիրութեան առարկայ դարձրեց իր համար ամբողջ կեանքի ընթացքում և իր բազմաթիւ աշակերտներին խրատեց և խրախուսեց սիրել և հետազօտել մեր Նախնեաց հին գրականութեան գանձերը: Մեծ էր հանգուցեալի հոգեկան ուրախութիւնը և մխիթարութիւնը, երբ Նա վերջին անգամ ժամանելով Թիֆլիս, 1881 թւին, Հնագիտական ժողովի պատճառով, տեսաւ և համոզվեց, որ իր ցանած սերմերը պարարտ հողի վրա են ընկել և արդէն Նորափթիթ բողբոջներ են արձակել:

Կէսօրվայ մօտ երկու ժամին դագաղը բարձրացրին հանգուցեալի Նախկին աշակերտները իրանց ուսերի վրա և դուրս տարան եկեղեցուց: Լազարեան ճեմարանի առաջ յուղարկաւորութիւնը կանգնեց և կարճ պաշտօնակատարութիւնից յետոյ, շարունակեց իր ճանապարհը: Ժողովրդի խուռն բազմութիւնը Հայոց փողոցում դժուարացնում էր անցքը. բազմաթիւ կառքեր հետևում էին դագաղին, որը դանդաղ կերպով առաջ ընթանալով, մօտ չորս ժամին հասաւ հայոց գերեզմանատունը: Այստեղ առաջուց ժողովված մեր հասարակութեան անդամներից շատերը՝ վերջին անգամ դիմաւորելով դագաղը՝ բարձրացրին, տարան և իջեցրին Նրա յաւիտենական բնակարանը, որի տեղն ինքն հանգուցեալն էր ընտրել իր կենդանութեան ժամանակ:

Սիրելի ընթերցող, եթէ դու Թիֆլիսի Վանքը հայոց զօրապետների պանթէօն ես համարում, թոյլ տուր ինձ ես Մօսկվայի հանգստարանի եկեղեցին հայոց ուսումնականների պանթէօն համարել, որովհետև այստեղ են թաղված Սալանթեան եպիսկոպոսը, Մսերեանց մագիստրոսը, Ստ. Նազարեանց և Մ. Էմին: Այս պատկառելի անձինք Լազարեան ճեմարանի անձնուէր գործիչներ են եղել մի ժամանակ և Նրանց օրինակելի վարքը և գործունէութիւնը անջնջելի կերպով դրոշմված են ճեմարանի ներկայ մանուկ սաների սրտերի խորքերում:

Խ. Ց.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Այսօր, 25-ին դեկտեմբերի, հրատարակում ենք, «Մշակի» 148-րդ համարը, բայց այսօր ռուսաց մեծ տօն լինելով, այն է Քրիստոսի Ծնունդը, պօստում չեն ընդունի մեր համարները, այնպէս որ այսօրվայ համարը կը տարածվի միայն Թիֆլիսում, իսկ գաւառները կուղարկվի հինգշաբթի, դեկտեմբերի 27-ին: Ուստի հինգշաբթի օր «Մշակի» համարը լոյս չի տեսնի, այլ մեր լրագրի հետևեալ, և այս տարվայ վերջին 149-րդ համարը լոյս կը տեսնի միայն շաբաթ օր, դեկտեմբերի 29-ին: Ապա «Մշակի» եկող 1891 թւի առաջին համարը, ինչպէս միշտ, լոյս կը տեսնի յունվարի 1-ին:

—

Բարեգործների տեղեկութեան համար հարկաւոր ենք համարում հաղորդել, որ այն չորս քոյրերը, որոնց մասին այսօր մեր լրագրի մէջ խօսվում է, ապրում են Հավլաբար, Մաշաբելսկայա փողոցում, Տուգուլօվի տանը: Նրանց ազգանունն է Փափազեան: Նրանց օգնութիւն հասցնել ցանկացողները կարող են ուղղակի այնտեղ դիմել:

—

Վաղուց չէինք տեսել ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ այդ տեսակ փայլուն և աջողված պարահանդէս, ինչպէս կիրակի, դեկտեմբերի 23-ին կովկասեան Հայոց Բարեգործական ընկերութեան օգտին տուած պարահանդէսը Ժողովարանի դահլիճում: Հասարակութիւնը և պարողները այնքան բազմաթիւ էին, որ բառի բուն Նշանակութեամբ ասեղ գցելու տեղ չը կար դահլիճում: Բարձրաստիճան հիւրերի մէջ կային՝ երկրիս կառավարչապետի օգնական, կոմս Տատիշչեվ, թագաւորազն իշխան Նապօլէօն Բօնապարտէ, Նահանգապետ, իշխան Շերվաշիձէ և իր կինը, իշխան Միրսկի, իշխան Ջավչավաձէ, իշխան Ամիլախվարի և իր կինը, դատաստանական պալատի աւագ-նախագահ Ս. Գօնչարօվ և իր կինը, Նահանգական դատարանի Նախագահ Բրիկօվ և իր աղջիկը և այլն և այլն: Ապա մենք Նկատեցինք հասարակութեան մէջ բազմաթիւ օտարազգիներ և օտարուհիք, Նմանապէս բազմաթիւ ռուս օֆիցերներ, որոնք և կազմում էին պարեկողների գլխաւոր կօնտինգէնտը: Պարերը շարունակվեցան մինչև 4 ժամ առաւօտեան: Ինչ որ հաւանեցինք այդ պարահանդէսի մէջ, դա մեր հայ տիկինների և օրիորդների հասարակ հագուստն էր: Այդպէս էլ պէտք է լինի բարեգործական Նպատակով տրվող պարահանդէսը:

—

Այս րոպէիս ստացանք հեռագիր ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ, որով մեզ հաղորդում են թէ կիրակի, 23-ին դեկտեմբերի, մայրաքաղաքի հայոց եկեղեցում հոգեհանգիստ կատարվեց Էմինի յիշատակին: Հոգեհանգստին ներկայ էր թէ աղօթողների և թէ հանգուցեալի տաղանդը յարգողների մեծ բազմութիւն:

—

Այս օրերս հասաւ ԹԻՖԼԻՍ մի հայ երգչուհի, օրիորդ Մարիամ Մ ս ե ր ե ա ն ց, որը իր ուսումն առել է Օդէսայում և կօնցերտներ է տուել Կ. Պօլսում: Օրիորդն ունի ս օ պ ր ա ն օ ձայնը, և ինչպէս երևում է ռեցէնզիաներից՝ դրամատիկական սօպրանօ: Օրիորդը դիտաւորութիւն ունի կօնցերտ տալ Թիֆլիսում: Կ. Պօլսի «Արևելք» լրագիրը մեծ գովասանքով է խօսում օրիորդ Մսերեանի ձայնի մասին: Կ. Պօլսում Նրա տուած կօնցերտի պրօգրամայից (Նա կօնցերտը տուել էր ջութակածող պ.պ. Կազիմիր և Սիգիզմօնդ Կօնտսկի եղբայրների հետ) երևում է, որ օրիորդը բացի եւրօպական եղանակներից, երգում է գլխաւորապէս կտորներ ռուսաց օպէրաներից:

—

Մեր խմբագրութեան մէջ ստացվեց Թիֆլիսում տպագրված մի բրօշիւր՝ «Սև Լեռնցիք» վերնագրով: Դա արտատպված է «Մուրճ» ամսագրից, աշխատութիւն Ց. Ղարակեօզեանի: Տօհմագրական վերին աստիճանի գեղեցիկ, աղքատ և հետաքրքրական պատկեր է դա սև-լեռնցիների, կամ ուրիշ խօսքով Չերնօգօրցիների կեանքից վերցրած: Արժէ կարդալ: Ափսոս միայն, որ լեզուն անփայլ է, սխալներով լի, և ժողովրդական ընթերցանութեան համար անմատչելի: Մի Նկատողութիւն. գրքի ճակատին տպագրված անունից ընթերցողը իրաւունք ունի եզրակացնել, որ դա սեփական աշխատութիւն է, մինչդեռ, ինչպէս երևում է, դա կամ փոխադրութիւն պիտի լինի, կամ առնուազն կ ո մ պ ի լ ա ց ի ա: Գրական լաւ վարք ու բարքի տեսակէտից՝ ներելի չէ համեստութիւնը ոտի տակ տալ, և հեղինակի փետուրներով երևան գալ այն դէպքում, երբ աշխատասիրողը լոկ կ օ մ պ ի լ ա տ օ ր կամ փոխադրող է:

—

Մեր խմբագրութեան մէջ ստացված է մի գիրք, հեղինակութիւն ոմն Արշակ Թումանեանի, որը կրում է հետևեալ վերնագիրը. «Արբեցող և տաք սէր»: Թողնենք գովաբանութիւնը. գրողի սրամտութեամբ պէտք է բացատրել այն, որ Նա ա ր բ ե ց ո ղ ի ն կապում է տ ա ք ս ի ր ո յ հետ, և անկասկած, Նա շուտով կը գրի մի Նոր գիրք...

գուցէ մտածէ ընթերցողը, Բագուի Մարդասիրական ընկերութիւնը, որի գլխաւոր Նպատակն է հէնց ուսում-գրագիտութիւն տարածել ժողովրդի մէջ: Եթէ Մարդասիրական ընկերութիւնը հիմնէ կիրակեայ դպրոց, մենք, ի հարկէ, ոչինչ չենք ունենայ ասելու, բացի շնորհակալութիւնից. այնու ամենայնիւ համոզված ենք և կը ցանկայինք, որ կիրակեայ դպրոցը բանայ և պահպանէր ոչ թէ Մարդասիրական ընկերութիւնը, այլ Բագուի երիտասարդութիւնը: Ահա թէ ինչու: Մենք ամեն բան, ամեն օգտակար ձեռնարկութիւն սպասում ենք բարձր շրջաններից—հոգևոր իշխանութիւնից, այս կամ այն ընկերութիւնից, հիմնարկութիւնից, այս կամ այն յայտնի անձնաւորութիւնից. իսկ դիմել մեր սեփական հաւաքական ոյժերին, երբեք չենք ուզում: Մենք, երեխաների Նման, մեր ամեն մի պահանջը ձգտում ենք կատարել տալ ուրիշներին, չը հասկանալով, որ դրանով սպանում, բթացնում ենք մեր մէջ մարդու ամենաթանգագին արժանաւորութիւնը, ինքնօգնութեան և ինքնուրոյնութեան սուրբ զգացմունքը: Չը զարգացնելով մեր մէջ ինքնուրոյնութեան զգացմունք, հասարակական գործերում ծառայելու ընդունակութիւն դեռ պատանի-երիտասարդ հասակում, մենք մեծանալով տեսնում և գանգատվում ենք, որ մեր ընդհանուր գործերը դանդաղ են գնում, որ մենք բարի գործերին կպչում ենք տաք-տաք, բայց շուտով սառչում, որ մեր եղած ընկերութիւնների անդամները, չարժում-եռանդ չեն ցոյց տալիս: Հայը, քանի երիտասարդ է, քանի գործելու ոյժ-եռանդ ունի, իր ամբողջ ուշ ու միտքը կենտրօնացնում է անձնական իր գործերը, չահերը կարգ-կանոնի դցելու, միանգամայն խորթ տալով հասարակական գործերից. բայց երբ արդէն մեծանում, հասակը առնում, ճիշդ ասած ծերանում է, հարստութիւն, որոշ դիրք ձեռք բերած լինելով, այնուհետև է սկսում «գործիչ» դառնալ, ի հարկէ, փառասիրութիւնից, ընտրվում է այս կամ այն հասարակական հիմնարկութեան անդամ, որի պաշտօնը լրջութեամբ կատարելու ոչ ոյժ, ոչ եռանդ ունի, քանի որ արդէն ծերացել է, և ոչ էլ պատրաստութիւն՝ քանի որ ամբողջ իր երիտասարդութիւնը Նուիրել էր անձնական գործերին, իսկ հասարակական գործերը վարելու հոտն անգամ չէ առել: Չը մոռանանք, որ ամեն գործ՝ վարժութիւն, Նախապատրաստութիւն է պահանջում. եթէ անկեղծ սրտով ցանկանում ենք, որ մեր հասարակական գործերը դանդաղ չը շարժվեն, հէնց երիտասարդ հասակից պէտք է վարենք հասարակական պաշտօններ, հէնց երիտասարդ ժամանակներս զբաղվենք հասարակական գործերով, հարցերով՝ գլուխ կանգնելով մեր ոյժերին պատասխանող հաստատութիւնների: Այդպիսով միայն կարող ենք ապագայում աւելի բարդ հասարակական հիմնարկութիւնների պիտանացու անդամներ պատրաստել:

Այդ բոլորը ի Նկատի առնելով, ամբողջ հոգով կը ցանկանայինք տեսնել Բագուի կիրակեայ դպրոցը ո՛չ թէ «Մարդասիրական ընկերութեան», այլ Բագուի երիտասարդութեան ձեռում: Մարդասիրական ընկերութիւնը ունի գործելու աւելի լայն շրջան, թող գործէ. իսկ այնպիսի Նեղ շրջանում, ինչպէս է կիրակեայ դպրոցի հիմնել և պահպանելը, պէտք է և կարող է գործել երիտասարդութիւնը: Այդ երիտասարդների թւին թող պատկանեն և ուսուցիչները, որոնցից հարկաւ, ձրի դասախօսողներ էլ կը լինեն, թող պատկանեն և երիտասարդ գործարանատէրերը, գործակատարները, գրագէտ արհեստաւորները, որոնք կը հոգան ուսումնարանի տնտեսական միջոցները....

Մենք երկար խօսեցինք տղամարդկանց կիրակեայ դպրոցի մասին. Նոյնանման կիրակեայ դպրոցի կարևորութիւն ունեն և Բագուի գ ե ղ ե ց ի կ ս ե ռ ի Ներկայացուցիչներից շատերը: Միթէ մեր մէջ քիչ կան անգրագէտ չափահաս աղքատ հայ օրիորդներ, որոնք իր ժամանակին ուսումնարան չը յաճախելով, այժմ ամենայն ուրախութեամբ կը կամենային գրել-կարդալ սովորել: Անհերքելի է, որ ընտանեկան կրթութիւնն ահագին հետքեր է թողնում անհատի վրա, հետքեր, որոնք աննշան չեն անցնում մարդու յետագայ, թէկուզ նոյն իսկ համալսարանական զարգացման համար: Սխալ, վայրիվերոյ տարած ընտանեկան կրթութեան կորստաբեր հետևանքները չեն ուղղվում ամբողջ կեանքի ընթացքում, ինչպէս որ ծուռ բուսած Նոր ծառը մնում է ծուռ ընդմիշտ: Հայ մատաղ սերնդի ընտանեկան կրթութիւնը կատարվում է ոչ թէ բարձրագոյն, միջնակարգ և նոյն իսկ ծխական դպրոցներից աւարտածների, այլ մեծ մասամբ անգրագէտ մայրերի աղդեցութեան տակ: Ի՞նչ մտաւոր-բարոյական կըրթութիւն կարելի է սպասել անգրագէտ մօրից, որը ոչ միայն տեղեկութիւն չունի կրթութեան վերաբերեալ այս կամ այն գիտութիւնից, այլ նոյն իսկ անկարող է, թէկուզ շատ էլ ցանկանայ, այդ տեղեկութիւնները ձեռք բերել գրքերից, ընթերցանութիւնից: Մենք աշխատում ենք էժանագին գրքեր հրատարակել. դա վերին աստիճանի համակրելի գործ է: Բայց չը պէտք է մոռանալ, որ այդ գրքերը օգուտ կը տան միայն այն ժամանակ, երբ մեր մայրերը գրել կարդալ սովորեն: Ասում են թէ, հարկաւոր է տարածել գիտութիւնը ժողովրդի մէջ, բայց ինչպէս տարածնել, երբ հայ կինը անգրագէտ է:

Գրագիտութիւնն այն բանալին է, որով բացվում է գիտութեան տաճարը. բայց մենք գիտութեան բանալին հայուհուն դեռ չը տուած, պահանջում ենք վերջինից, որ Նա տեղեկութիւն ունենայ առողջապահական կանօնների, կրթութեան եղանակների վերաբերեալ, ցանկանում ենք, որ Նա հասկանայ կնոջ, մօր, քաղաքացուհու իրաւունքները, որ Նա ընթերցանութեամբ պարապի, հետաքրքրվի ժամանակակից կեանքով: Այդ բոլոր ցանկութիւնները մնում են և խօսք չը կայ, միան լոկ խօսքեր, մինչև որ գրագիտութիւն ամենալայն ծաւալով կը տարածվի կանանց շրջանում և վերջին հայ կինը կը կարողանայ գրել կարդալ: Ահա այդ պատճառով մենք իրաւունք ունենք սպասելու, որ օրիորդների կիրակեայ դպրոցը, որը վերին աստիճանի օգտաւէտ ձեռնարկութիւն է, կը գրաւէ Բագուի ձեռնհաս տիկինների և օրիորդների ուշադրութիւնը. ի Նկատի առէք և այն, որ օրիորդաց կիրակեայ դպրոցում ուսումը կարող է լինել և շաբաթվայ այլ օրերում, որովհետև իւրաքանչիւր հայ ծնող ամենայն ուրախութեամբ կը զոհի իր տնային գործը, միայն թէ իր չափահաս աղջիկը միջոց ունենայ կարճ ժամանակում գրել-կարդալ սովորելու, միայն թէ իր չափահաս աղջիկը անգրագէտ չը մնայ:

Չը գիտենք ինչքան արձագանք կը գտնեն մեր առաջարկութիւնները ուրիշների սրտերում, բայց համոզված ենք, որ կանանց և տղամարդկանց կիրակեայ դպրոցները Բագւում միանգամայն անհրաժեշտ են:

Գ. Մ.

որի վերնագիրը կը լինի «Զարբեցող և սաուն սէր»։ Ասում ենք նա կը գրի մի այդպիսի գիրք, որովհետև այդ գրքի կազմի վրա արդէն տպագրել է մի շարք գրքերի անուններ, որոնք պէտք է լոյս տեսնեն, և որոնք ցոյց են տալիս, որ այդ նոր հեղինակը մի կատարեալ հ ա զ ա ր փ ե շ ա է։ Տեսէք թէ ինչ է յայտարարել նա. «պատրաստ են տպագրութեան համար՝ «Ռոմաններ», կոմէդիա երիտասարդների կեանքից, «Փաստաբաններ», կոմէդիա, «Սառայի բաղը», վէպ։ Այսպէս ուրեմն մի և նոյն գրողը համ դրամատուրգ է, համ վիպասան, համ բանաստեղծ, համ.... բայց այդ «համ»-երին վերջ չը կայ։ Չը գիտենք երբ պէտք է ձեռք վերցնեն խղճուկ հայ գրականութիւնից այդ բազմաթիւ և բաւական անպատկառ «բանաստեղծ - վիպասան - դրամատուրգ» թուղթ մրտողները։

—

ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Հին-Նախիջեանի դաւառի երրորդ գինուորակոչը եղաւ դեկտեմբերի 1-ին։ 346 կոչվածներից ընտրվեցան ծառայութեան համար 31 հոգի։ Քաղաքից ընտրվեցան երկու անձինք, որոնք իրանց խնդիրքի համեմատ չատ չ եառով կաղատվեն ծառայութիւնից»։

—

Մեզ գրում են հետևեալը ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ. «Շաբաթ երեկոյ, դեկտեմբերի 8-ին, տեղիս սիրողները դերասան Աղայեանի մասնակցութեամբ, տուին մի ներկայացում բարեգործական նպատակով։ Խաղացին «Համլէտ»-ի առաջին արարուածի երրորդ և չորրորդ, երրորդ արարուածի առաջին և չորրորդ և հինգերորդ արարուածի առաջին տեսարանները։ Կարդացին բանաստեղծութիւններ, երգեցին երգեր և վերջը ցոյց տուեցին կախարդական պատկերներ։ Տեղերի գները չափաւոր էին։ Ներկայացումից գոյացաւ զուտ արդիւնք 44 րուբլի 20 կոպէկ»։

—

Կլուբական բանկի թատրոնում, շնորհալի կոմիկ պ. Տէր-Դաւթեանի, դեկտեմբերի 22-ին, սիրողների և տիկին Ջմշկեանի մասնակցութեամբ ներկայացրեց Սարդուի «փայլուն Բզէզ» կոմեդիան։ Սիրողների այդ ներկայացումը գրաւել էր մեծ բազմութիւն. թատրոնը լի էր, և այդ կողմից ներկայացումը միանգամայն աջողված կարելի է համարել։ Սարդուի այդ պիեսան, մանաւանդ հայոց հասարակութեան տեսակէտից, մի անբովանդակ բան է, թէև բաւական բեմական։ Այդ պիէսան ֆրանսերէնից փոխադրած է ռուսերէնի, ռուսերէնից թարգմանված է հայերէն, և պէտք է նկատել, որ թարգմանված է բաւական սահուն կերպով։ Մասնակցողներից տիկին Արասխանեան, այս անգամ էլ շնորհով կատարեց իր դերը. աջողութիւն ցոյց տուեց և օրիորդ Թաղէոսեան։ Պ.պ. Տիգրանեան, Մատինեան, Թարխանեան, իբրև գլխաւոր դերակատար-սիրողներ՝ բաւական լաւ տարան իրանց գործը։ Տիկին Ջմշկեան, իբրև փորձված խաղացող՝ իր տեղումն էր։ Ի դէպ, մի քանի խօսք. սիրողների ներկայացումներն ամեն անգամ ասել են տալիս, որ նոր նոր կանայք և օրիորդները բեմ դուրս գալիս, նրանցից շատերը մեծ շնորհ են ցոյց տալիս բեմի վրա։ Ուստի չենք կարող չը ցանկանալ, որ այդ շնորհով խաղացող օրիորդները և կանայք մի քայլ էլ առաջ գնային, և իրանց մասնակցութեամբ լրացնէին այդ պակասը, որ զգում է հայոց բեմը կինդերակատարների կողմից, բեմ դուրս գալով և ոչ-սիրողների ներկայացումների ժամանակ։ Ապա թէ ոչ մեր հասարակութիւնը միշտ զուրկ կը մնայ հայերէն ներկայացումներից, քանի որ մեր եղած տեղական դերասանները, ընդհանրապէս այնքան թոյլ և քիչ են, որ նրանց վրա յոյս դնել և այն էլ շնորքով կոմեդիա կամ դրամա ներկայացնել,— անհնարին է։

—

ԳԱՆՁԱԿԻՑ գրում են մեզ. «Ամսիս 16-ին կայացաւ մի ժողով, մասնակցութեամբ սրբազան Ալուանեանի, այստեղ Բարեգործական ընկերութեան ճիւղ բանալու համար։ Ժողովին Նախագահողը կամենում էր առանց վիճաբանութեան ընդունել տալ իր առաջարկութիւնը՝ Գանձակում Բարեգործական ընկերութեան ճիւղ բանալու մասին։ Բայց նրան չաջողվեց, որովհետև գտնվեցան այնպիսի անձնաւորութիւններ, որ քննութեան ենթարկեցին նրա առաջարկութիւնները, թէև նախագահողը իր սովորական մեթոդով կամեցաւ հրամայել և պատճառաբանել թէ թերթի ստորագրութիւնը արդէն ապացոյց լինելով համակրութեան՝ իրաւունք չը կայ վիճաբանելու։ Ժողովը աղմկալից էր, տարաձայնութիւններ տեղի ունեցան։ Հետևանքի մասին յետոյ»։

—

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՈՊՈԼԻՑ մեզ գրում են. «Չը գիտենք որքան ստոյգ է, բայց այստեղ լուր է պտտվում, որ իբր թէ Ալէքսանդրոպոլը, իր գաւառով, պէտք է միացվի Կարսի նահանգի հետ, և որ իբր թէ Ալէքսանդրոպոլը լինելու է նահանգական քաղաք, որտեղ և կը կենտրոնանայ ամբողջ նահանգական իշխանութիւնը։ Շատ ուրախալի կը լինի, եթէ լուրը ստուգվի»։

—

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՈՊՈԼԻՑ մեզ գրում են. «Ձմեռը այս տարի չատ խիստ է, թէև սկզբից մեղմ էր։ Բաւական խոր ձիւն ծածկում է գետինը։ Տեղ տեղ երևում են հիւանդութիւնների նշաններ։ Մաքրութիւնը Ալէքսանդրոպոլում չատ էլ օրինակելի չէ»։

—

Պ. Մէլիտոս Մէլիք-Մկրտչեանց ինքն գրվելով «Մշակի»ն ուղարկել է մեզ Մերվից 10 րուբլի, նուիրելով իր անունից «Մշակի» տարեկան մի օրինակը Մեղրի գիւղի ծխական հայոց դպրոցին։

—

Մեզ խնդրում են տպագրել հետևեալը. «Մեր նշանաւոր դերասան, Պետրոս Ադամեան, այժմ յետին աղքատութեան մէջ է, կարօտ ապրուստի միջոցների, կոկորդային բարակացաւով ծանր հիւանդ։ Ով սիրել է այդ գեղարուեստագէտի տաղանդը, որին դեռ թանդ են հայ թատրոնի գաղափարը և փայլը, թող չտապէ օգնութեան ձեռք կարկառել այդ առաջնակարգ արտիստին, որը այժմ ամենից մոռացված, թողված է Կ. Պոլսում»։

—

ԿՈԽՍԱՊԱՏԻՑ մեզ գրում են. «Թէպէտ այս տարի մորեխը ոչնչացրեց արտերը, բայց հացը և միւս մթերքները բաւական էժան են. ցորենի ջուալը (7 պուդ) արժէ 4 րուբլի 50 կոպ., մինչև 5 ր., 50 կ., գարին 2 ր., 50 կ., մինչև 3 ր., բրինձի պուդը 1 ր., 20 կ., մինչև 1 ր., 60 կ.։ Գինին բաւական առատ է, թէև երաշտը մասամբ վնաս հասցրեց խաղողի վազերին։ Ձմեռը ցուրտ է այս տարի և եթէ այսպէս շարունակվի, գիւղացիք կարող են մեծ վնասներ կրել։ Խոտ և գարման քիչ են»։

—

ԿԱՐՍԻ հայոց ուսումնարանի գրադարան-ընթերցարանի կառավարիչը խնդրում է մեզ յայտնել, որ տիկին Մէլիք-Յակոբեան (Րաֆֆի) նուիրել է յիշեալ գրադարան ընթերցարանին մի մի օրինակ իր հանգուցեալ ամուսնու հեղինակութիւններից, այն է՝ «Դաւիթ-բէկ», «Խենթ», «Ջալալ-էդդին» և «Կայծերի» վերջը։ Պարոնը ուսումնարանի և գրադարան ընթերցարանի կողմից շնորհակալութիւն է յայտնում տիկին Րաֆֆիին։

—

«Нов. Время» հաղորդում է, որ որբանոցների վերանորոգութեան հարցը վերջնականապէս վճռված է. բացարձակապէս կընդունվեն անհարազատ մանուկներ և միայն չքաւոր ծնողների զաւակները կը կրթվեն արքունական հաշուով։

—

Մեզ գրում են ՄՕՍԿՎԱՅԻՑ, որ «Մշակի» խմբագրութեան կողմից Էմինի դագաղի վրա դրված պսակը՝ չքեղ մետալեայ պսակ էր, վարդերով և մնկամոռուկներով (незабудка) զարդարված, և կրում էր սև ժապաւէն, որի վրա արծաթի տառերով տպված էր. Отъ редакціи «Мшакъ» Никитѣ Осиповичу Эмину. Այդ պսակը դրել է, դագաղի վրա Լազարեան ճեմարանի ուսուցիչ և մեր լրագրի թղթակից պ. Խաչատուր Յովհաննիսեան։

—

Եղանակը ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ սկսում է մեղմանալ, ձիւնը հալվում է և սարսափելի ցեխ է գոյացնում փողոցներում։

—

ՕԴԷՍԱՅԻՑ մեզ հաղորդում են, որ այդ քաղաքի համալսարանում այս տարի աւարտեց առաջին կարգի դիպլոմով՝ իրաւաբան Մ. Պապաջեան։

—

Մեզ գրում են Օդէսայից, որ այդ քաղաքի հայոց եկեղեցական-ծխական դպրոցում անտանելի ցուրտը շարունակվում է. դասարանները չեն վառվում և աշակերտներից շատերը այլ ևս չեն յաճախում ուսումնարան, իսկ յաճախողներից-շատերը, հիւանդանում են։

—

ՇՈՒԼԱՎԵՐԻՑ մեզ գրում են. «Օրից օր մեր գիւղացիները թէ նիւթապէս և թէ բարոյապէս ընկնում են։ Հազար տուն հայերի մէջ ոչինչ համաձայնութիւն չը կայ։ Բացի երկրագործութիւնից և այգեպանութիւնից ոչ մի արհեստ չը գիտենք և չենք էլ ձգտում սովորելու։ Եթէ այգին «թողն» է տանում, իսկ արտը կարկուտն է փչացնում, գիւղացիք սոված և պարապ սկսում են թափառել.... Դրանից, այդ անգործութիւնից առաջ են գալիս և գողութիւններն ու այլ յանցանքներ։ Քանի մի տարի առաջ ունէինք կիրակեայ ուսումնարան, այժմ այն էլ չը կայ»։

—

Շտապում ենք յայտնել մեր ընթերցողներին որ մեր լուրը ԵՐԵՒԱՆԻ կլուբի մասին սխալ է եղել մասամբ։ Դուրս են եկել կլուբի անդամակցութիւնից կլուբի անդամների ընդհանուր ժողովի վճռով ոչ թէ չորս հոգի, այլ միայն երկու հոգի, այն է երկու տեղական պաշտօնեաներ։

—

Մենք ստացանք պ. Վ. Լ. Վելիչկօի «Восточные Мотивы» վերնագրով ռուսերէն բանաստեղծութիւնները։ Գիրքը, որը բաղկացած է 245 երեսից, հրատարակված է Պետերբուրգում, չքեղ թղթի վրա և գեղեցիկ կերպով տպված է։ Գիրքը բաղկացած է երեք մասերից. 1) Восточные мотивы, 2) Лирическія стихотворенія, фантазіи, эскизы, և 3) Шутки. Մենք ամենից չատ հաւանեցինք պ. Վելիչկօի արևելեան բանաստեղծութիւնները. բանաստեղծը ըմբռնել է արևելեան երևակայութեան, արևելեան ոգու յատկանիշները։ Ռոմանսները սահուն են, այլ և այլ կտորները հարուստ են մտքերով, թէև ընդհանրապէս պէտք է ասել որ պ. Վելիչկօի ամբողջ հատորը զուրկ է որ և է երկրորդական տենդէնցիայից, բացի բուն բանաստեղծական զգացմունքից։ Լաւ են, մանաւանդ, «Изъ пѣсенъ любви», «Сказанія о халифѣ Гарунѣ Ал-Рашидѣ», «Слѣпецъ» և այլն։ Կարդալով այս գեղեցիկ ռոմանսները, մենք մտածում էինք, որ մեր խնքնուս բանաստեղծները լաւ կանէին, եթէ ուսումնասիրէին այդ գիրքը։ Գրքի գինն է 1 րուբլի 50 կ., իսկ ճանապարհածախսով 1 ր. 75 կ.։

—

Այս օրերս հրատարակվել է մի փոքրիկ ռուսերէն գրքոյկ, ձեռնարկ պ ա ր գ ա լ սովորելու և պարերը ղեկավարել իմանալու համար։ Գրքոյկի հեղինակն է նախկին պալատական ուսուցչուհի, տիկին Վ. Ս. Դունին-Բարկօվսկայա։ Գրքոյկը կրում է հետևեալ վերնագիրը. «Новѣйшій учебникъ и самоучитель танцевъ» (В. Дунинъ-Барковской). Ձեռնարկը տպված է Թիֆլիսում և ծախվում է բոլոր գրավաճառանոցներում 35 կոպէկով։ Գրքոյկը պարունակում է իր մէջ մի քանի պատկերներ։

—

Այս րոպէիս ստացանք ՄՕՍԿՎԱՅԻՑ հետևեալ նամակը. «Շաբաթ օրից սկսած Մ. Էմինի թաղման հանդէսից յետոյ մինչև այժմ ես զանազան տեղերից ցաւակցութեան հեռագիրներ են ստացվում այստեղ, պ. Գր. Խալաթեանցի անունով, և կամ պատուէրներ պսակ դնել հանգուցեալի գերեզմանի վրա։ 1) Կ. Կոստանեան հեռագրում է թէ Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանում հոգեհանգիստ է կատարվել Էմինի յիշատակին։ 2) Հեռագիր Ներսիսեան դպրանոցի տեսուչ պ. Սպենդիարեանից. 3) Ղարաբաղի հայ դպրանոցից ստացված է հեռագիրը ստորագրութեամբ Կարապետ եպիսկոպոսի. 4) Հեռագիր «Մուրճի» խմբագրութիւնից. 5) «Աղբիւր»-«Տարազի» խմբագրութիւնից հեռագիր. 6) Ս. Պետերբուրգի հայ ուսանողներից (հեռագիրը ստացվեց պ. Մ. Բարխուդարեանցի անուամբ), և այլն»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ ՖՐԱՆՍԻԱ

—

Ժամանակները փոխվել են. այժմ ուրիշ քամի է փչում։

Այն, ինչ որ երէկ անհնարին էր համարվում, այսօր հնարաւոր է դառնում։ Այն, ինչ որ երէկ զայրոյթ էր առաջ բերում, այսօր միմիայն ժպիտ է առաջ բերում։

Եթէ սրանից մի տարի առաջ ասէին, թէ իշխան Բիսմարկ Ֆրանսիա է գնում, ոչ ոք չէր հաւատայ։ Նոյն իսկ ինքն իշխան Բիսմարկ երբէք իրան չէր թոյլ տայ այն աստիճան միամիտ ձեանալ, որ մտածէր Ֆրանսիա գնալու մասին։ Մի տարի առաջ Բիսմարկ գուցէ միայն երազում կը տեսնէր Ֆրանսիան։

Իսկ այսօր նոյն Բիսմարկ արդէն պատրաստվում է Ֆրանսիա ճանապարհորդել։ Բեռլինից դիմել են Պարիզ և հարցրել ֆրանսիական կառավարութեան կարծիքը։ Պարիզից պատասխանել են. «Թող գայ. իշխան Բիսմարկ միանգամայն կարող է հանգիստ լինել, որ նրա հետ Ֆրանսիայում ոչինչ չի պատահի»։

Ֆրանսիացիք, ինչպէս երևում է, վճռել են մեծահոգի լինել։ Նրանք մտածում են. «ընկած մարդուն ոտնակոխ չեն անում»։ Եւ յիրաւի, ինչ է այժմ իշխան Բիսմարկ.—մի հսկայ, մի վիթխարի, որ ընկած դրութեան մէջ է երևում մարդկանց։ Նա նման է այն առիւծին, որը կարծէք ամեն բան ունի, սակայն ոչոք նրանից չէ վախենում, որովհետև նա կենդանի չէ։

Իշխան Բիսմարկ Ֆրանսիա է գնում և դրանով արդէն նա կարծէք մասամբ ներողութիւն է խնդրում իր անցեալ արածների մասին։

Բայց այլ առակ լուարուք. դէպի Ֆրանսիա է ուղևորվում և ինքն Վիլհելմ կայսրը։ Ճանապարհորդող Վիլհելմ փափագում է տեսնել Պարիզը, գեղեցիկ Ֆրանսիան. նա ուզում է այնտեղ էլ երևալ, այնտեղ էլ խօսակցութեան առիթ դառնալ։ Սակայն անկասկած դէպի Վիլհելմ Ֆրանսիան ներողամիտ չի լինի։

Ուրեմն իշխան Բիսմարկ և Վիլհելմ կայսրը դէպի Ֆրանսիա են ուղևորվում. գերմանացիների աչքերը այդպիսով դէպի Ֆրանսիա պիտի դառնան։ Ահա այսօրվայ նորութիւնը։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Շուտով աւստրիական ռէյխսռատգին պէտք է ներկայացվի մի օրինագիծ, միջնակարգ դպրոցներում փոփոխութիւն անելու համար։ Եթէ Վիլհելմ կայսրի ճառն է այդպէս շուտ ազդել Աւստրիայի վրա, կը նշանակէ Վիլհէլմ կայսրը պարծենալու առիթ ունի։

—Վերջին լուրերին նայելով, Սօֆիայում և Ֆիլիպօպոլում նոր ամրոցներ են շինվում։

—Կ. Պոլսից գրում են, որ յունաց կառավարութիւնը դիմեց Բ. Դրան մի յայտագրով, թիւրքաց կառավարութեան և յունաց պատրիարքի մէջ ծագած տարաձայնութիւնների առիթով։ Կարծում են, որ յունաց կառավարութիւնը վճռել է ջերմ մասնակցութիւն ունենալ այդ գործում։

—Իշխան Բիսմարկ պարլամենտական պայքարի մէջ է ուզում մտնել և այդ պայքարը նա սկսելու է լրագրութեան միջոցով։ Նախկին կանցլէրը արդէն մօտիկ յարաբերութիւններ է սկսել մի քանի լրագիրների խմբագիրների հետ, և նպատակ ունի ստեղծել ապագայ ռէյխստագում պահպանողական մի կուսակցութիւն։ Բիսմարկ ուզում է այդ պահպանողական կուսակցութեան միջոցով դիմադրել Վիլհէլմ կայսրի իբրև թէ աղատամիտ վերանորոգութիւններին։

—Իռլանդական բոլոր քաղաքներում կաթոլիկ հոգևորականութիւնը կատաղի ագիտացիա է սկըսել Պարնելլի դէմ, և աշխատում է ամեն տեղ արգելել նրա թեկնածուների և կողմնակիցների ընտրութիւնը։ Մի ընտրութեան ժամանակ Պարնելլի կողմնակիցները չընտրվեցան։ Լօնդօնում կարծում են, որ կաթոլիկ հոգևորականութեան այդ թշնամական դիրքը մասամբ կարող է օգուտ տալ Պարնելլին, որովհետև ընտրողական շրջաններում վերին աստիճանի ատելութեամբ են վերաբերվում դէպի այն նենգ մասնակցութիւնը, որ հոգևորականութիւնն է ստանձնում ընտրութիւնների ժամանակ։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բեռլինի պօստային վարչութիւնը, ծննդեան տօներին, երբ նամակները մեծ քանակութեամբ են գալիս, վարձում է սովորաբար մօտ 2,000 զինուոր, որպէս օգնականներ նամակատարների համար։ Այժմ Վիլհէլմ կայսրը հրամայել է վերացնել այդ սովորութիւնը, և զինուորների փոխարէն վարձել անգործ մնացած բանւորներին, որոնց թիւը մանաւանդ այժմ չատ մեծ է Բեռլինում։ Քիչ-քիչ սիրելի է ուզում դառնալ ճշմարիտ այդ Վիլհէլմ կայսրը։

* * *

Բուդդայականները վերջին ժամանակներս սկըսել են եռանդուն կերպով դիմադրել քրիստոնէութեան տարածմանը Եապօնիայում։ Այդ նպա-

տակով աւելի քան 40 հրատարակութիւններ են լոյս տեսնում Նապօնիայում:

* *
*

Բերլինի լրագիրները հաղորդում են, որ երևելի պատմաբան Տրեյչկէի հետ մեծ դժբաղդութիւն պատահեց: Տրէյչկէ խուլ է, և այս օրերս փողոցով անցնելիս նրան տակոմն արեց մի իշխանուհու կառքը:

* *
*

Զանզիբարի սուլթանը խելագարվել է: Սուլթանի այդ դժբաղդութեան պատճառն այն է, որ անգլիացիները զրկել են նրան իր իրաւունքներից:

* *
*

Մտադրութիւն կայ Եւրօպայում 1891 թւին, ժուրնալիստների միջազգային կոնգրէս գումարել:

* *
*

Հնդկաստանից, մօտ 2,000 հնդկացի կանայք խնդրագիր են ուղարկել Վիկտորիա թագուհուն, որով խնդրում են փոխել ամուսնութեան վերաբերեալ օրէնքը: Մինչև այժմ գոյութիւն ունեցող օրէնքով Հնդկաստանում աղջիկները իրաւունք ունէին 10 տարեկան հասակում մարդու գնալ: Այժմ խնդրում են թոյլ չը տալ, որ աղջիկները ամուսնանան 14 տարեկանից առաջ:

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 21 դեկտեմբերի: «С. Пет. Вѣд.» լրագիրը հաղորդում է, որ ֆինանսների մինիստրութեան մէջ սկզբնական պատրաստութիւններ են տեսնվում, որպէս զի կազմվի մի ընդհանուր տարիֆ՝ մեր երկաթուղիներով ամեն տեսակ ապրանքներ տեղափոխելու համար: Ենթադրութիւն կայ այդ խնդիրը իրագործել ոչ թէ միայն երկաթուղիների, այլ և արդիւնաբերութեան, առևտրի և գիւղատնտեսութեան ներկայացուցիչների մասնակցութեամբ:—Մեծ իշխանուհի Ելիսավետա Մավրիկիևնա դեկտեմբերի 20-ին մի արու զաւակ ծնեց՝ որի անունը դրեցին Կոնստանտին:

ԲՈՄԲԷՅ, 21 դեկտեմբերի: Թագաժառանգ Ցեսարևիչը ուղևորվեց Ախմեդաբադ:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 22 դեկտեմբերի: Դատարանը վճռեց՝ Ջինդերի բանկային գրասենեակի պահողին փող վաճնելու համար զրկել մի քանի իրաւունքներից և տալ բանտարկեալների բաժինը, 1½ տարով. Ջինդերի գրասենեակների կառավարիչներին՝ Պետերբուրգինը, այն է Շուստերին և Մօսկվայինը՝ Բերենշտէյնին բանտարկել չորս ամսով:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 22 դեկտեմբերի: Պաշտօնական հեռագիրը Բաբօղայից հաղորդում է, որ Թագաժառանգ Ցեսարևիչը չորս օր անցկացրեց Ելլօրում, ուր շքեղ կերպով նրան դիմաւորեցին Նիզամի ներկայացուցիչները. երէկ Նորին Բարձրութիւնը որսի էր գնացել: Մարշրուտին համաձայն, Թագաժառանգ Ցեսարևիչ կուղևորվի Բոմբէյի հիւսիսային կողմով: Մեծ իշխան Գէօրգի Կոնստանտինովիչ մնաց նաւում:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 23 դեկտեմբերի: Երևանի նահանգապետ գեներալ-լէյտընանտ Շալիկով նշանակված է Քութայիսի գլխաւորական նահանգապետ:

ՊԱՐԻԶ, 24 դեկտեմբերի: Սենատի մէջ կայացած լրացուցիչ ընտրութիւնները, որոնց հիման վրա փոխվել է սենատի անդամների մի երրորդական մասը՝ այն հետևանքն ունեցան, որ ընտրվեցան 75 հանրապետականներ և 6 պահպանողականներ: Հանրապետականները շահեցին 10 տեղեր: Ֆրէյսինէ ընտրված է սենատոր Սէնի դեպարտամենտից:

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐՍԱ.

Դեկտեմբերի 21-ին

Լօնդօնի վրա 10 ֆունտ արժէ. . .	84 ր.	85 կ.
Բերլինի վրա 100 մարկ — . . .	41 »	55 »
Փարիզի վրա 100 ֆրանկ — . . .	33 »	65 »
Ոսկի — — արժէ . .	6 »	87 »
Մաքսային կուպօններ — . . .	136 »	75 »
Արծաթ — — . . .	1	07 »
Բօրսային դիսկօնտներ — . . .	—	— »
Պետ. բանկի 5% տոմս 1-ին շրջանի.	103 »	— »
— — — — 2-րդ —	103 »	— »
— — — — 3-րդ —	102 »	25 »
— — — — 4-րդ —	102 »	25 »
— — — — 5-րդ —	102 »	25 »
— — — — 6-րդ —	102 »	25 »
6% ոսկեայ ռէնտա	142 »	— »
4% ոսկեայ փոխառութիւն	—	— »
Արևելեան 5% փոխառ. 1-ին շրջ.	102 »	75 »
— — — 2-րդ —	103 »	62 »
— — — 3-րդ —	105 »	38 »
Ներքին 5% առաջին փոխառութ.	237 »	25 »
— — երկրորդ —	217 »	— »
Պետական. երկաթուղային ռէնտա .	103 »	75 »
5½% ռէնտա	106 »	25 »
4% Ներքին փոխառութիւն . . .	92 »	12 »
5% գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի	102 »	37 »
5½% վկայակ. գիւղ. հող. բանկի.	106 »	12 »
4½% գրաւական թղթեր կալուած. փոխ. կրեդիտ. ընկեր. Մետալ. .	138 »	50 »
— — — թղթադ.	101 »	75 »
Պետերբուրգի քաղաքային կրեդիտ. ընկերութեան օբլիգացիները. .	99 »	50 »
Մօսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ.	98 »	— »
Օդէսայի — — .	99 »	50 »
Թիֆլիսի — — .	93 »	— »
Գրաւ. թղթ. Թիֆլիսի կալ. բանկի.	102 »	— »
— — Քութայիսի — — .	102 »	— »

Ս. Պետերբուրգի բօրսայի տրամադրութիւնը ամուր է:

Խմբագիր-Հրատարակող՝ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՇՈՒՏՈՎ ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ ՊԷՏՔ Է ՄՏՆԻ

ՀԱՆՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԲԺՇԿԱՐԱՆ

Վերնագրով մեր աշխատասիրութիւնը. գիրքը բաղկացած կը լինի երկու մեծ հատորներից, մօտ 45 տպագրական թերթից—720 երեսներից:

Բացված է բաժանորդագրութիւնը: Երկու հատորի գինն է ԵՐԵՔ րուբլի կանխիկ վճարելի. 10 բաժանորդ գտնողին մի օրինակ նուէր է ուղարկվում: Եթէ բաժանորդների թիւ 500 հասնէ, խոստանում ենք գիրքը զարդարել մարմնակազմութեան վերաբերեալ և բժշկականութեան մէջ գործադրելի անհրաժեշտ գործիքների պատկերներով:

Երկրորդ հատորի վերջում կը զետեղվի հանրամատչելի բժշկարանի բովանդակութեան մանրամասն ցանկը, այբուբենական կարգով, որը և կարող է ծառայել իբրև բառարան գրքի մէջ յիշված բոլոր մարմնամարդութեան, ֆիզիօլօգիական, հիւանդաբանական, դեղաբանական և այլ տերմինների:

Բաժանորդներին հրատարակութիւնը կուղարկվի մաս-մաս 4—5 թերթից բաղկացած տետրակներով: Մանրամասն յայտարարութիւնն ուղարկվելու է «Մշակի» հետևեալ համարներից մինի հետ:

Բժշկապետ Գրիգոր Տէր-Մկրտչեան Տէր-Գրիգորեանց (Թիֆլիսեցի).

Դիմել մեզ հետևեալ հասցէով. Въ Тифлисъ, Саперная улица, № 7. Доктору Медицины Григорію Никитичу Теръ-Григорьянцу. 1—5

ՍԻՕՆԻ ՓՈՂՈՑԻ ՎՐԱ ԳՏՆՎՈՂ ՆԱԽԿԻՆ

ԱՆԱՆԵԱՆ ՔԱՐՎԱՆՍԱՐԱՅՈՒՄ

ԱՃՈՒՐԴՈՎ տրվում է վերի յարկը և առանձին № 7 մագազինը: Աճուրդ լինելու 1891 թ. յունվարի 17-ին, երեկոյեան 8 ժամին, Մարիամեան-Յովնանեան ուսումնարանի մէջ:—ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ մասին կարելի է տեղեկութիւն ստանալ քարվանսարայի կառավարիչ պ. Զ. Գուլուլեանից: 3—3

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET COM.

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Շոգենաւերի կանոնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ՄԱՐՍԷԼԻՑ դէպի ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկուշաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի 4/16 ապրիլից սկսած

ԵՒ ՓՈԽԱԴԱՐՁ

Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզօն, Սամսօն, և Կ. Պօլիս:

ԲԱԹՈՒՄԻՑ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐԸ ԴՈՒՐՍ ԵՆ ԳԱԼԻՍ

Չորեքշաբթի, 5/17 դեկտեմբերի	շոգենաւ	ՄԻՆԳՐԵԼԻԱ	նաւապետ	ԺԻԲՈՒԷՆ
— 19/31 —	—	ՍԻՐԿԱՍԻ	—	ԲՕՇԷԼ
— 2/14 յունվարի	—	ԱՆԱՏՕԼԻԱ	—	ԳԱՐՐԻԿ.
— 16/28 —	—	ՄԻՆԳՐԵԼԻԱ	—	ԺԻԲՈՒԷՆ

Տօմսակները ուղղակի երթևեկութեան Բաթումից դէպի Պարիզ իջեցրած գնից պակսեցրվում է:

Տեղեկութիւնների համար ճանապարհորդների և բեռների մասին թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան ագէնտներին. ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ պ. Գարանիօնին, Նաբերէժնայա, ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պ. Վիկտօր դ'ԱՐՆՕԻՆ, Միջին-փողոցում, նախկին գեներալ Տէր-Ասատուրօվի տանը: 8—10 (ե. և շ.)

ВЫСОЧАЙШЕ УТВЕРЖДЕННОЕ ТОВАРИЩЕСТВО МЕХАНИЧЕСКАГО И ЧУГУННО-ЛИТЕЙНАГО ЗАВОДА

БЕЛЛИНО-ФЕНДЕРИХЪ

ВЪ ОДЕССѢ.

Складъ и производство сельско-хозяйственныхъ и заводскихъ машинъ и орудій, какъ-то:

Постоянныхъ паровыхъ машинъ и котловъ разныхъ системъ и силъ, Мукомольныхъ мельницъ и всякаго рода принадлежностей къ нимъ. Щеретовокъ, вальцовыхъ поставовъ крупосѣекъ, буратовъ и всякихъ другихъ мельничныхъ машинъ системы Г. Даверіо. Лѣсопильныхъ станковъ съ пилами. Конныхъ молотилокъ, и приводовъ, вѣялокъ, соломорѣзокъ, кукурузныхъ молотилокъ—ручныхъ, конныхъ и паровыхъ Прессовъ для винограда и сѣна. Маслобоекъ, брандспойтовъ и пасовъ. Конныхъ грабель «Голинсвортъ».

Производство котельныхъ работъ и отливка изъ чугуна и мѣди.

Выполненіе всякаго рода заказовъ для паровыхъ вальцовыхъ мельницъ, винокуренныхъ, пивоваренныхъ, сахарныхъ и другихъ заводовъ, вагоны для конножелѣзныхъ дорогъ.

Складъ локомобилей, паровыхъ молотилокъ, конныхъ молотилокъ со штифтовыми барабанами и конныхъ приводовъ извѣстной фирмы Клйетонъ и Шутлівортъ въ Линкольнѣ, и Вѣнѣ.

Главный складъ жатвенныхъ машинъ и косилокъ «Желѣзная рама» и «Континенталь» Джонстона.

Единственный складъ вальцовыхъ станковъ Г. ДАВЕРІО въ Цюрихѣ.

Заводъ имѣетъ свой собственный эллингъ для постройки пассажирскихъ и буксирныхъ пароходовъ, паровыхъ катеровъ, баржъ и проч. и принимаетъ заказы на поднятіе на эллингъ судовъ для исправленія или окраски подводныхъ частей и ихъ корпусовъ.

Агентъ въ Ростовѣ н/Д. Г. Я. Золотухинъ, Николаевскій пер. д. Арт. Яблокова, противъ Реальнаго училища кв. № 8.

37—100 (ե. շ.)

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

ՏՕՆԱԾԱՌԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

ԴԵՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆ

Վ. ԳՐԻՎՆԱԿԻ

Ստացաւ ահագին ընտրութիւն ԸՆԾԱՆԵՐԻ, ԶԱՐԴԵՐԻ և ամեն անհրաժեշտ պարագաների ՏՕՆԱԾԱՌԻ շքեղ և էժան սարքի համար: Օտարաքաղաքացիների համար կայ պատրաստի և յարմարեցրած սարք ու կարգը թէ փոքր և թէ մեծ ՏՕՆԱԾԱՌԻ համար՝ սկսած 5 րուբլու մինչև 150 ր. արժողութիւնից: Պատրաստ են անմիջապէս ուղարկվելու: Կայ սեննակի ԲԵՆԳԱԼԵԱՆ կրակ և նմանապէս պարֆիւմերական ժողոված, շքեղ արկղերում, ընծայի համար: 5—5

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է ընդհանուր գիտութեանը, որ դեկտեմբերի 28-ին, ներկայ թւի, ցերեկվայ ժամը 12-ին, իր ներկայութեամբ, տեղի կունենայ աճուրդ՝ կապալով տալու համար քաղաքային կրպակները, որոնք գտնվում են Սօլդատսկի ասված բազարում: Կօնդիցիաները կարելի է տեսնել Քաղաքային Վարչութեան դիւանատանը ամեն օր, բացի կիրակի և տօն օրերից: 2—2

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

ՆԻԿՕԼԵԱՆ ՄԱՆՈՒՖԱԿՏՈՒՐԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՍԱՎՎԱ ՄԱՐՕԶՕՎԻ ՈՐԴԻ ԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Ունի պատիւ յայտնել ի տեղեկութիւն պ.պ. վաճառականների, որ մեր առևտրական պահեստը, որը գտնվում է Բագու քաղաքում, Ծովի եզրում, Կրասիլնիկեանցի տանը, 1891 թուականի Յունվարի մէկից տեղափոխվելու է Կրասիլնիկեանցի տանից՝ Մարգարէ Իվանովիչ Երամիշեանցի տունը, որը գտնվում է Հին Պօլիցեյայի փողոցում, ուր և խնդրում ենք 1891 թուականի Յունվարի մէկից որ մեր մանուֆակտուրային ապրանքը մեր պահեստից առնողները բարեհաճեն դիմել: 4—4 (ե)

Дозволено цензурою, Тифлисъ 24 Декабря 1890 г. Типографія Канцеляріи Главнонач. Гражд. час. на Кавк., Лорисъ-Меликовск. ул. д. каз.